

Список використаних джерел

1. Концепція превентивного виховання дітей і молоді: Затв. Президією АПН України 25.02.98 р. Протокол №1-7/3-21/ В. Оржеховська, О. Пилипенко // Життєтворчий потенціал реабілітаційної педагогіки: Роздуми над пробл.: Збірник / Медико-оздоров. соц.-реабілітац. центр для неповнолітніх. – К., 2002. – С. 273–278.
2. Концепція формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу в умовах нової соціокультурної реальності (проект) / В. М. Оржеховська, В. І. Кириченко, О. О. Єжова, Т. Є. Федорченко // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2013. – № 2. – С. 41–48.
3. Кузнецов В. В. Превентивная педагогика: теория и практика (монография) / В. В. Кузнецов, Оренбургский гос. ун-т. – Москва: Эгвес, 2015. – 116 с.
4. Методичні рекомендації щодо превентивного виховання підростаючого покоління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.академія.com.ua/wp-content/uploads/2016/07/3-Preventyvne-vyhovannya.pdf>
5. Приходько В. М. Підготовка майбутніх педагогів до превентивного виховання дітей із неблагополучних сімей: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. М. Приходько. – Київ, 2004. – 22 с.
6. Рондяк Л. М. Організаційно-методичні умови превентивного виховання учнів початкових класів: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.07 / Л. М. Рондяк. Київ, 2009. – 21 с.
7. Словник іншомовних слів. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1985. – 968 с.

В статье рассматриваются проблемы превентивного воспитания и его значение для процесса формирования личности. Сегодня современное общество переживает серьезные трудности, вызванные кризисными явлениями, характерными как украинскому обществу и в целом, это обусловило рассмотрение концептуальных основ изучаемого вопроса.

Ключевые слова: превентивное воспитание, дезадаптация подрастающего поколения, функции превентивного воспитания.

The emergence of an acute need for rethinking the universal human life values, the attitude of society towards neglect, vagrancy, drug addiction, juvenile crime, social maladjustment of the younger generation, and an increase in the number of children with deviant behaviour, have led to the creation of a new look at the issues of preventive education, its conceptual foundations, and the definition of strategies in the system of education. The basis of preventive education lies in the following conceptual factors, such as the purpose and aim of preventive education; a system of the professional activity values; the basics of practical orientation study; principles, forms, methods, means and pedagogical technologies used in preventive work. It should be noted that preventive education is conditioned by the needs of society during preservation and development of a socially active, healthy personality, needs of a young person in their pursuit of aspirations for socially oriented lifestyle, the necessity for creating the conditions for students' satisfying of personal aspirations and support of their rights and freedoms, including the protection from manifestations of destructive behavior, a humanistic attitude and the necessity to help the children and the young who were in a crisis situation. The concept of preventive education of children and young people in the educational system of Ukraine defines the basic functions of preventive education, namely, the diagnostic and prognostic function (analytical work on identifying the causes and conditions of behavior deviations of the child), corrective and rehabilitative functions (use of optimal corrective care, rehabilitation and overcoming negative manifestations in behavior; establishing relationships for a positive way of life), educational and advisory function (using modern technologies to provide optimal educational prevention and neutralization of overwhelming information on the types and forms of negative phenomena), organizational and methodological function (working out and implementation of inter-branch research projects on preventive education, searching the factors of minors' negative behavior and developing measures for its prevention), integrative and educational function (collection, exchange, analysis, adaptation, generalization and implementation of domestic and foreign experience of preventive practice).

Key words: preventive education, maladjustment of the young, functions of preventive education.

УДК371.13:378.4(437.6)

Orosová Renáta, PaedDr., PhD, vedúca katedry pedagogiky,

Filozofická fakulta Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Slovenská republika,

Petriková Katarína, Mgr., PhD, odborný asistent, Katedra pedagogiky,

Filozofická fakulta, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Slovenská republika,

Starosta Volodymyr, Prof., DrSc., profesor, Katedra pedagogiky,

Filozofická fakulta, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Slovenská republika

NÁZORY BUDÚCICH UČITEĽOV NA METÓDU MIKROVYUČOVANIA

Článok prezentuje čiastkové výsledky výskumu implementácie mikrovyučovania do pregraduálnej prípravy študentov učiteľstva v podmienkach Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (Slovenská republika). Mikrovyučovanie bolo realizované v rámci predmetu zážitková pedagogika v študijnom odbore učiteľstvo akademických predmetov. Vo výskume bola použitá navrhnutá koncepcia mikrovyučovania a mikrovyučovacích analýz Katedry pedagogiky Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach, ktorá sa týmto výskumným problémom zaoberá dlhodobo. Dotazníkovou metódou boli zisťované názory študentov predmetu zážitková pedagogika na metódu mikrovyučovania, ktorá rozvíja ich profesijné kompetencie.

Ключові слова: *zážitková pedagogika, mikrovyučovanie, etapy mikrovyučovania, mikrovýstup, pregraduálna príprava budúcich učiteľov, profesijné kompetencie.*

Stanovenie problému. Učiteľská profesia sa v súčasnosti chápe ako jedna zo sociálnych a pomáhajúcich profesií, ktorej špecifika navodzujú mnohé otázky o jej profesionalite ako takej. Štech (1994, In Kasáčová, 2003 [8]) hovorí o určitej tendencii k deprofesionalizácii učiteľskej profesie, čím kladie závažné otázky, či je vôbec možné sa ju naučiť. Na druhej strane Helus (1995, In Kasáčová, 2003, s. 27 [8]), vychádzajúc zo systému kompetencií učiteľa, sformuloval nároky na profesiu učiteľa, ku ktorým je potrebné dodať, čo sa od učiteľa očakáva a vyžaduje, aby ako profesionál mohol byť a bol vážený a zároveň si aj sám seba vážil. Ide o nasledovné nároky: kvalifikácia, plnohodnotná

osobnosť, spoločenský status a profesionálna perspektíva. Profesionalita učiteľa sa však v poslednej dobe dostáva do popredia diskusií aj v súvislosti s vysokoškolskou prípravou budúcich učiteľov. Vysokoškolské učiteľské vzdelávanie je súčasťou prípravného vzdelávania učiteľov na výkon učiteľskej profesie, pričom kvalita prípravy budúcich učiteľov sa prejaví v ich samostatnej pedagogickej činnosti. Správa z testovania 2008 považuje profesionálny rozvoj učiteľov za podporný prostriedok učenia sa žiakov a dosahovania ich vzdelávacích výsledkov (EK, 2011, s. 5 – 8). Svetová pedagogika upriamuje pozornosť na premenlivý a tvorivý proces osobného stretávania sa učiteľa a žiaka prostredníctvom učiva. Učiteľa

vníma ako expertana toto stretávanie, na uľahčovanie procesu učenia, na riešenie školských edukačných situácií (Spilková, 2004 [16]). Tieto výzvy a zmeny musí reflektovať už pregraduálna príprava budúcich učiteľov, preto je potrebná neustála inovácia prístupov, metodík, postupov a metód. V rámci pregraduálnej prípravy študenti učiteľstva nadobúdajú a následne rozvíjajú učiteľské (profesijné) kompetencie potrebné už v priebehu pedagogických praxí študentov. Pedagogická prax študentov učiteľstva prebieha spravidla priamo v konkrétnych podmienkach základných a stredných škôl. Je preto nevyhnutné študentov pripraviť pre vstup do reálneho prostredia výchovy a vzdelávania. Ako jedna z možností sa javí mikrovyučovanie. Implementácia mikrovyučovania do predmetov pedagogickej prípravy študentov učiteľstva je realizovaná aj v predmete Zážitková pedagogika na UPJŠ. Čiastkové výsledky výskumu prinášame v tejto štúdii.

Analýza výskumov a publikácií. V súčasnosti sa stále častejšie stretávame s narastajúcimi požiadavkami spoločnosti na absolventov škôl, čo má za následok, že súčasne rastú aj požiadavky na prácu učiteľa. Ak by sme chceli zjednodušiť, mohli by sme povedať, že v minulosti stačilo, aby učiteľ „dobro učil“. Je pravda, že to sa od neho vyžaduje aj dnes, avšak je potrebné dodať, že len „dobro učiť“ je málo, preto sa v tejto súvislosti čoraz častejšie zdôrazňujú kompetencie učiteľa (Petlák, Komora, 2003 [14]). V teórii učiteľského vzdelávania je pojem „kompetencia“ jedným z najfrekvencovanejších pojmov, ktorý veľakrát vzbudzuje dojem niečoho nového. V poslednej dobe sú práve kompetencie spájané s učiteľskou profesiou diskutovanou témou.

Pojem kompetencia (z lat. *competentia*) znamená právomoc, dosah právomocí, spôsobilosť vykonávať istú činnosť. Vo vzťahu k učiteľskej práci ide najmä o kompetencie, ktoré môžeme označiť ako pedagogicko-didaktické, sociologické a i. (Hupková, Petlák, 2004 [7]). Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní vymedzuje kompetencie ako preukázanú schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na prevedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov. Podľa dokumentu Kurikulum pre Európu, spracovaného expertnou skupinou Rady Európy, sú najdôležitejšie kľúčové kompetencie v oblasti učenia, objavovania, myslenia a uvažovania, komunikácie, aktívneho počúvania, kooperácie, práce a adaptácie (Odehnal, 2000 [11]). V rámci týchto oblastí má byť jedinec schopný vziať do úvahy skúsenosť, zhromažďovať, triediť, porovnávať informácie, zúčastňovať sa diskusií a vyjadrovať svoj vlastný názor, hovoriť viacerými jazykmi, brať do úvahy názory iných, byť schopný spolupracovať v kolektíve, vytvárať projekty, byť zodpovedný za svoju činnosť, využívať moderné informačné technológie. Žiak má počas procesu výchovy a vzdelávania získať kompetencie, preto sa predpokladá, že učitelia budú pre rozvoj týchto kompetencií školení a sami tak budú disponovať kľúčovými a profesijnými kompetenciami.

Profesijné kompetencie môžeme charakterizovať ako receptívny pojem, ktorým sú označované také profesijné kvality učiteľa, ktorí pokrývajú celý rozsah výkonu profesie a zároveň sú schopné rozvoja. Ich súčasťou sú vedomosti, zručnosti, postoje a skúsenosti či hodnoty, motívy a vlastnosti osobnosti a ich základ môže učiteľ získať v prípravnom vzdelávaní a ďalej ich rozvíjať v priebehu svojej profesijnej dráhy (Průcha a kol., 2001 [15]).

Súčasný európske trendy reflektujú požiadavku štruktúry kompetencií učiteľa a spoločné úsilie expertov stanovilo dve veľké skupiny: a) kompetencie vzťahujúce sa na proces učenia a b) kompetencie vzťahujúce sa na výsledky učenia (European Commission, 2002 [4]). Vychádzajúc z tejto štúdie bol expertnou skupinou na Slovensku navrhnutý kompetenčný profil učiteľa vymedzujúci kľúčové a špecifické kompetencie rozpracované do profesijných štandardov pre každú kategóriu a každý kariérny stupeň (Kasáčová a kol., 2006 [9]). Ide o tri dimenzie: a) dimenzia žiak (kompetencie orientované na žiaka), b) dimenzia edukačný proces (kompetencie orientované na edukačný proces) a c) dimenzia sebarozvoj učiteľa (kompetencie orientované na sebarozvoj učiteľa). V rámci týchto dimenzií sa od učiteľa očakáva identifikácia vývinových, individuálnych charakteristík žiaka, psychologických a sociálnych faktorov učenia žiaka, sociokultúrneho kontextu vývoja žiaka, mediácia obsahu edukácie, vytváranie podmienok edukácie (tvorba pozitívnej klímy triedy), ovplyvňovanie osobnostného

rozvoja žiaka, profesionálny rast a sebarozvoj. V rámci pregraduálnej prípravy sa otvára priestor pre kompetenčnú prípravu učiteľov ako základ profesionality učiteľa, mali by byť nadobúdané nasledujúce kompetencie: odborné-predmetové, psychodidaktické, komunikačné/komunikatívne, diagnostické/intervenčné, riadiace/organizačné, poradenské/konzultatívne a sebareflexívne (Helus, Bravená, Franclová, 2012 [6]; Spilková, 2004 [16]). Rámec kľúčových kompetencií tvorí súčasť profesionality učiteľa a podporuje expertnosť povolania. Ako jednou z možností rozvoja profesijných kompetencií sa javí implementácia mikrovyučovania do pregraduálnej prípravy.

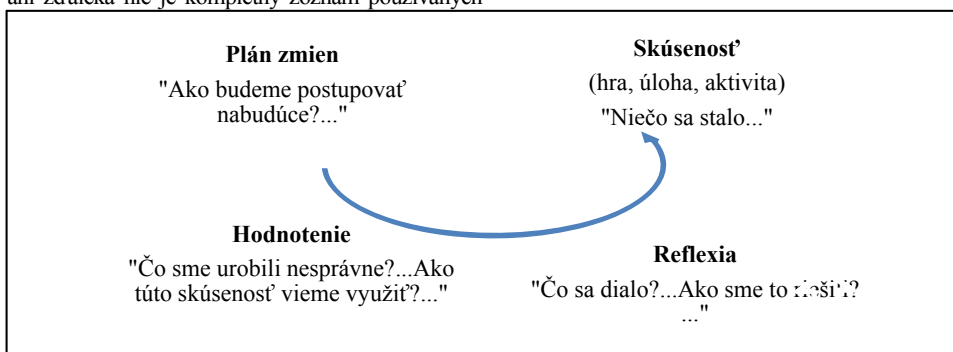
Mikrovyučovanie. Mikrovyučovanie (*microeducation*) v podmienkach pregraduálnej prípravy znamená nácvik, precvičovanie učiteľských zručností pomocou rôznych vyučovacích metód. Študenti učiteľstva nadobúdajú potrebné zručnosti pre vzdelávací proces v súvislosti s ich aprobačnými predmetmi a zručnosti pre výchovný proces, ktorý je neodmysliteľnou súčasťou vyučovania. V podmienkach našich učiteľských fakúlt sa častejšie stretávame s pojmom mikrovyučovanie, mikrovýstup a mikrovyučovacie analýzy, ktoré sú viazané na vyučovacie predmety didaktickej prípravy, predmety zaoberajúce sa otázkou ako učiť. Mikrovyučovaním sa vo svojej vedeckej práci zaoberalo niekoľko významných predstaviteľov, napr. Jacques, Minton, Minardi, Curzon, Pineau a i. Všetci oceňovali jeho význam vo vzťahu k rozvoju učiteľských profesijných kompetencií. Minton (1997) ocenil možnosť vyskúšania si rôznych techník a spôsobov učenia ešte pred reálnou praxou na školách.

Mikrovyučovanie v podmienkach pregraduálnej prípravy študentov učiteľstva sa realizuje spravidla v predmete Všeobecná didaktika, resp. v predmetových didaktikách, ako tzv. mikrovýstupy. Mikrovýstup predstavuje aplikáciu vybranej vyučovacej metódy pre daný obsah vzdelávania do konkrétnej etapy vyučovacej jednotky (napr. motivačnej, expozičnej alebo fixačnej). Podstatou je zjednodušenie podmienok pre vyučovanie (napr. zníženie počtu žiakov v triede, skrátenie vyučovacieho času na 5 – 15 minút a pod.), pri ktorom sa navčívuje iba jedna zručnosť (napr. motivácia žiakov, opakovanie učiva, výklad a pod.). Pri realizácii mikrovyučovania sa osvedčil nasledovný spôsob: úvodná príprava, výber učiva, voľba vyučovacej metódy, termín realizácie mikrovýstupu, vykonávanie činnosti, analýza činnosti, koordinovaná opakovaná činnosť (Bajtoš, Orosová, 2011 [2]). Metodika mikrovyučovania realizovaného podľa tejto štruktúry je dlhodobo využívaná v podmienkach UPJŠ a bola implementovaná v rámci výskumu aj do predmetu Zážitková pedagogika.

Zážitkové vzdelávanie. Zážitkové vzdelávanie je filozofia vzdelávania zobrazujúca proces, ku ktorému dochádza medzi učiteľom a študentom a ktorý naplňa bezprostrednú skúsenosť so vzdelávacím prostredím a obsahom. Tento termín nemožno zamieňať so skúsenostným učením. Skúsenostné učenie je však jednou z oblastí zážitkového vzdelávania a pôsobí v rámci jeho metodiky. Asociácia pre zážitkové vzdelávanie (Association for Experiential Education, 2009 [1]) považuje zážitkové vzdelávanie za „filozofiu, ktorá udáva mnoho metodík, v ktorých sa pedagógovia so žiakmi cielene podieľajú na bezprostrednom zážitku a sústredenej reflexii so zámerom zvýšenia vedomostí, rozvoja zručností, objasnenia hodnôt a rozvoja ľudskej schopnosti prispieť do svojej spoločnosti.“ Zážitkové vzdelávanie využíva v triedach rôzne nástroje, ako hry, simulácie, hranie rolí a príbehy. Myšlienka zážitkového vzdelávania mení spôsob, akým učitelia a žiaci vnímajú vzdelávanie. Poznatky už nie sú len písané na strane. Stávajú sa aktívnymi, niečím, s čím sa narába v živote a v reálnych životných situáciách. Robí to z učiteľov poskytovateľov zážitkov a nielen tých, ktorí odovzdávajú písané slová. Zážitkové vzdelávanie by malo byť súčasťou každej metodologickej prípravy budúcich učiteľov. Ak chceme, aby učitelia využívali zážitkové aktivity v rámci svojich vyučovacích predmetov (aj v rámci výchovného pôsobenia, napr. počas triednických hodín), musíme ich dostatočne teoreticky aj prakticky zabezpečiť schopnosťou tieto aktivity správne praktizovať. Je mnoho spôsobov, akými sa zážitkové vzdelávanie praktizuje. Medzi šesť z nich patrí: učenie založené na stimulácii, aktívne učenie, učenie založené na riešení problémov, učenie založené na projektoch, učenie založené na službách a učenie založené na mieste (Fenwick, 2001 [5]). Všetky tieto metódy

využívajú vzorec problém, plán, test a reflexia ako základ pre vzdelávací zážitok. Toto však ani zďaleka nie je kompletný zoznam používaných

metód, ktoré odrážajú filozofiu zážitkového vzdelávania.

Obr.1 Kolbov cyklus učenia sa zážitkom
Zdroj: upravené podľa Pelánek, 2013, s. 22 [13]

V predmetoch využívajúcich zážitkové učenie (Všeobecná didaktika, odborové didaktiky, podporné predmety so zameraním na aktivizujúce vyučovacie metódy a formy) sa od študentov vyžaduje aplikácia prostriedkov zážitkovej pedagogiky, avšak teoretické poznatky a ich všeobecné praktické uplatnenie by mali získavať na samostatnom predmete. Ak má študent základné poznatky zo zážitkového učenia, v predmetoch aplikačných ich dokáže efektívnejšie využívať. Pedagóg má v takýchto predmetoch jednoduchšiu prácu so študentmi, otvára sa mu priestor na aktívnejšie využívanie zážitkového učenia priamo v praxi. Tým, že študenti získajú základy na samostatnom predmete Zážitkovej pedagogiky, môžu ich aplikovať na daný vyučovací predmet. Zážitková pedagogika je na mnohých fakultách pripravujúcich budúcich učiteľov súčasťou predmetov ako Pedagogika voľného času, Teória výchovy, avšak nie je jej venovaná dostatočná pozornosť. Je problematické nájsť v študijných plánoch samostatný predmet Zážitková pedagogika. V podmienkach UPJŠ je tento predmet súčasťou študijného plánu učiteľstva akademických predmetov.

Cieľom tejto štúdie je prezentovať realizovaný pedagogický prieskum, ktorým sme zisťovali názory študentov učiteľstva UPJŠ na metódu mikrovyučovania, ktorá bola použitá v rámci predmetu Zážitková pedagogika.

Metodológia výskumu

Cieľom pedagogického prieskumu bolo zistiť názory študentov učiteľstva UPJŠ na metódu mikrovyučovania, ktorá bola použitá v rámci predmetu Zážitková pedagogika.

Výskumným nástrojom bol dotazník vlastnej konštrukcie, ktorý, vo vzťahu k teoretickým východiskám mikrovyučovania, obsahoval položky týkajúce sa aspektov mikrovyučovania viacerých autorov. Dotazníkové položky boli podrobené faktorovej analýze, vnútorná konzistencia podľa Cronbachovho α koeficientu je 0,62. Dotazník obsahoval (okrem položiek zisťujúcich demografické údaje) 14 položiek.

Výskumný súbor tvorilo 108 študentov učiteľstva akademických predmetov Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, ktorí absolvovali mikrovyučovanie v rámci predmetu Zážitková pedagogika v ak. rokoch 2015/16 – 2016/17. Dotazník bol anonymný, študenti v jednotlivých položkách vyjadrovali svoje názory k realizácii mikrovyučovania.

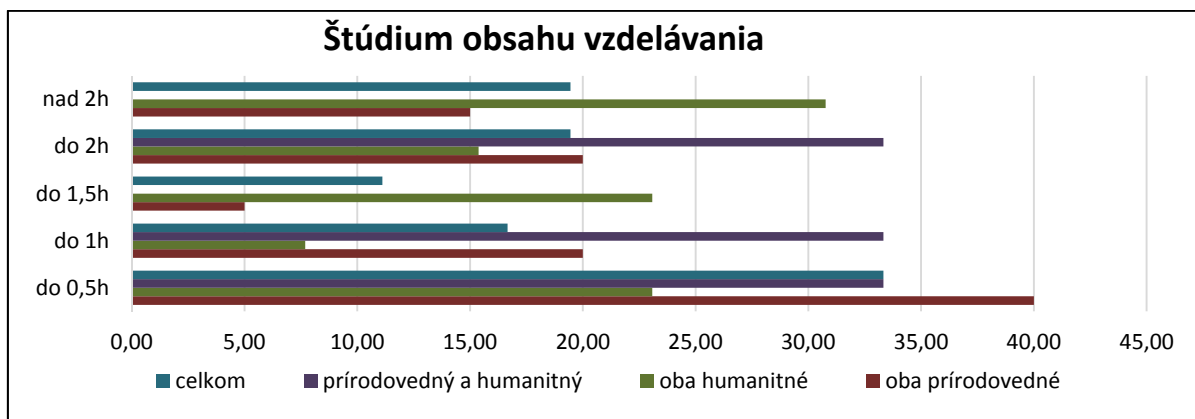
Výsledky výskumu a ich interpretácia. Pre potreby tejto štúdie uvádzame vybrané výsledky prieskumu. Študenti učiteľstva vyjadrili svoj názor k časovej náročnosti prípravy na mikrovýstup v rámci predmetu Zážitková pedagogika. Pri vyhodnocovaní sme získané údaje analyzovali a vyhodnotili numericky a percentuálne, v grafoch aj tabuľkách.

Tab.1 Respondenti

		Spolu
		%
Vek	18-22	13,89
	23-27	86,11
	28-32	0,00
	celkom	100,00
Pohlavie	muž	22,22
	žena	77,78
	celkom	100,00
Predmety špecializácie	oba prírodovedné	55,56
	oba humanitné	36,11
	prírodovedný a humanitný	8,33
	celkom	100,00

Do výskumu v rámci predmetu Zážitková pedagogika boli zapojení študenti učiteľstva vo veku 18 – 27 rokov. Medzi budúcimi učiteľmi jednoznačne prevládajú ženy (77,78%) nad mužmi (22,22%). Študenti v rámci učiteľstva akademických predmetov majú možnosť

vyberať si kombinácie svojej špecializácie prírodovedných predmetov (55,56%), humanitných predmetov (36,11%) alebo kombináciou prírodovedného a humanitne orientovaného predmetu (8,33%).

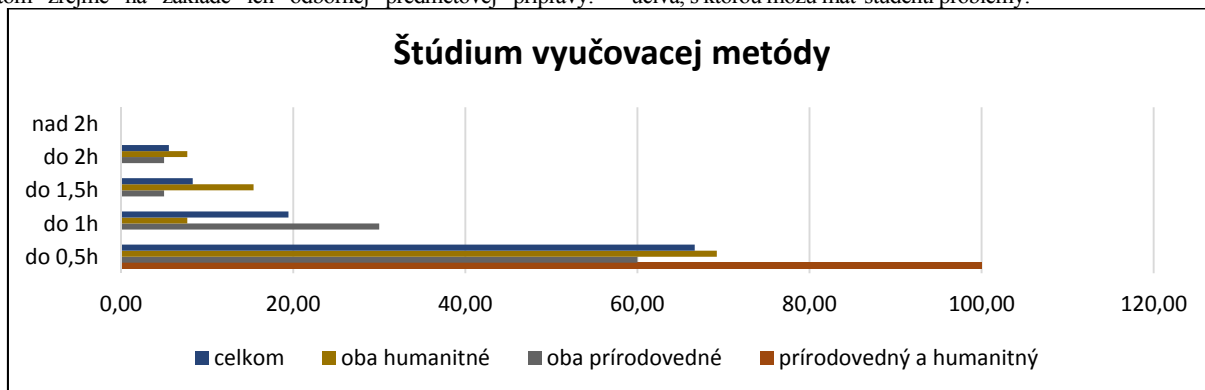

Graf 1 Štúdium obsahu vzdelávania

Zdroj: vlastné spracovanie

V rámci prípravy na mikrovýstup si študenti musia osvojiť obsah vzdelávania, ktorý budú prezentovať a metodicky spracovávať. Táto prípravná činnosť 33,33% študentom trvá do 0,5 hodiny, nad 2 hodiny až 19,45%. Obsah vzdelávania, jeho teoretické poznatky by mali byť študentom zrejme na základe ich odbornej predmetovej prípravy.

Vyvstáva tak otázka, prečo sa až 38,90% respondentov venuje štúdiu obsahu vzdelávania okolo dvoch hodín. Je to výborná výskumná otázka pre ďalšie zisťovanie dôvodov. Jednou z potenciálnych možností môže byť nie odborná stránka prípravy, ale didaktická, teda didaktická analýza učiva, s ktorou môžu mať študenti problémy.

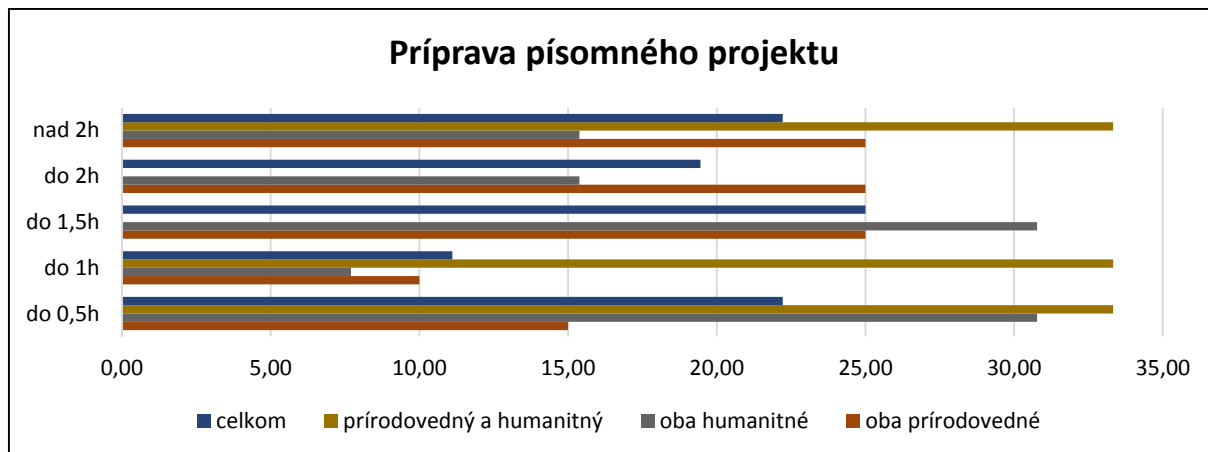

Graf 2 Štúdium vyučovacej metódy

Zdroj: vlastné spracovanie

V rámci predmetu všeobecnej didaktiky a predmetových didaktík sa študenti detailne oboznamujú s metodikou použitia vyučovacích metód a ich teoretickým spracovaním. Predpokladali sme, že pri absolvovaní predmetu Zážitková pedagogika už budú mať rozšírené znalosti z tejto problematiky, a teda čas venovaný štúdiu vyučovacej metódy bude max. 0,5 hodín. U študentov, ktorí majú jeden predmet svojej špecializácie prírodovedný a druhý humanitný sa nám tento predpoklad potvrdil a všetci sa venujú štúdiu vyučovacej metódy

max. pol hodiny. Avšak 7,69% študentov so špecializáciou oboch humanitných predmetov sa venuje štúdiu vyučovacej metódy do 2 hodín. Je to pomerne dlhý čas na prípravu. Študenti prírodovedných predmetov sa štúdiom vyučovacej metódy zaoberajú do 0,5 hodiny (60%) a do 1 hodiny (30%). Opäť tak vyvstáva otázka, prečo je hlavne u študentov oboch humanitných predmetov tak dlhý čas na prípravu, ak už disponujú znalosťami o vyučovacích metódach. Je to ďalší podnet na hlbšiu analýzu problému.

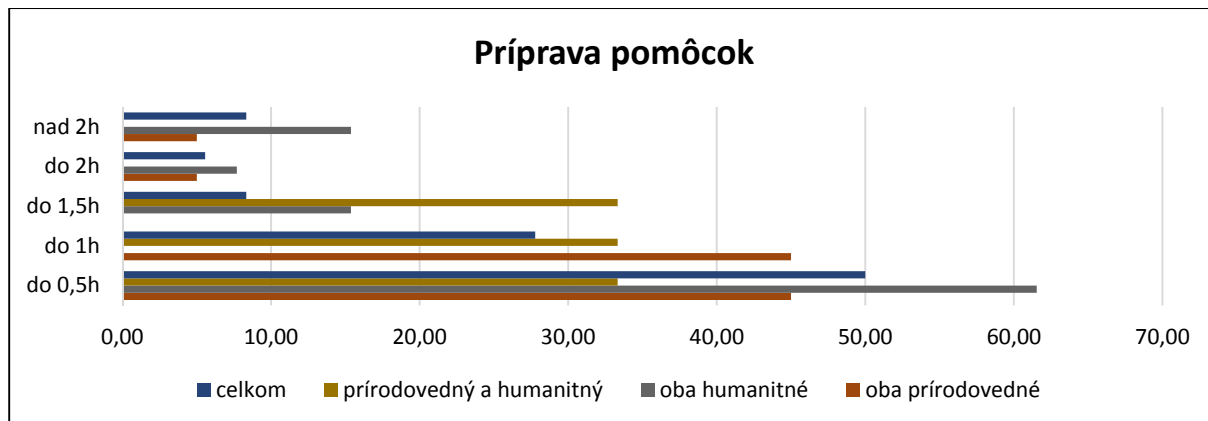

Graf 3 Príprava písomného projektu

Zdroj: vlastné spracovanie

Пісмоний проєкт вучювачей годины, resp. микровучюваня я пре студентоу учітелства несміє дôleжытй. Штуденту уж при jeho творбе сынтетизуют зыскане познатыкы з одбору аз педагогыккёго а псыхологыккёго зыкладу. Resпонденту са в найвёшом чёте венуют прыпаве пысмоннёго проєкту до 1,5 годыны (25,00%). Над 2 годыны пысмонны проєкт творы 22,22% респондентоу. 33,33% штудентоу једнёго

прыродоведнёго а једнёго гуманытнёго предмету са прыпаве проєкту венуе над 2 годыны. До једней годыны прыпавуе пысмонны проєкт иба 11,11% респондентоу. Час венovaný прыпаве пысмоннёго проєкту я при једноотлывёх штудентоу рёзны. Не я можнё выводыт зывер, которя катёгоря штудентоу са венуе прыпаве навяяк а которя најменей, претоже высьледкы сё поровнатылнё во вяцерёх аспектох.

Graf 4 Príprava pomôcok
Zdroj: vlastné spracovanie

Pomôcky пре реálne вучюваня, ако ај пре микровучюваня сё неодделытёной сёчастёой вучювачейоу процесу. При микровыступоу в предмете Зыжытёковя педагогыка сё невынхнутёой. Прыпаве помёцок са венуе половыча штудентоу (50%) до 0,5 годыны. Над две годыны прыпавуют помёцкы штуденту, которы мают шыпалызёчю на два гуманытнё предмету (15,38%) а штуденту двох прыродоведнёх предметоу (5,00%). Меней ако годыну са прыпаве помёцок венуе 77,78% штудентоу. При тычтоу зыстенячёх вывьстава отыжкы, акёму тыпу помёцок са штуденту венуют. Чё иде о тектове помёцкы, аудюовызуálne, мультимедяálne а под. Тёто отыжкы мёже бытё предметоу д'алшых выськунных шытены.

Зыверы а одпорёчяныя пре д'алшы выськун. Реалызованы педагогыккё выськун, з которёго сме пре тёту шытудюу выбрылы чёстё зымеранёу на чёсову нёрочнёстё прыпавы штудентоу на микровыступ потврдыл, же штуденту свою прыпаву не подчёнују. Микровучюваня вытвёра прыстор пре зыскываня професыјных кёпетенёю. Штуденту

учытелства пры прыпаве на микровыступ розвыјajú своје одборно-предметоуе, псыходыдактыккё, орыганызёчёне а себарёфлексывне кёпетенёе. Одборно-предметоуе предовшытёкым пры прёчё с одборнымы фактamy, пры обсахоуей анылзые учыва; псыходыдактыккёе пры дыдактыккёей анылзые учыва, пры выбёре, воуьбе входных помёцок пре выбрану чыностё, поюем, которы сё жыачу в процесу маюу освожытё. Орыганызёчёне кёпетенёе пры самотней творбе пысмонней прыпавы, пры проєктованё чёсу, чыностё жыакоу ај самотнёго учытёла. Себарёфлексывне кёпетенёе сё подпорованёе пры самотней прыпаве, кеу штуденту анылзыуе свою чыностё, зымышля са над своюм проєктом а в кёнечём дёсьледку ај чёсом, которы пры прыпаве на микровыступ стрыवल. Микровучюваня а микровыступу сё неоченытёной техныкыу надобудыныя професыјных кёпетенёю, и кеу сё нёрочнё на чёс. Авшык перманентным выжызыванём в преградуálneу прыпаве са чёс скрочуе (высьледкы выськуну презентованёе в д'алшых шытудычёх аутороу).

Literatúra

1. Association for Experiential Education (2009). The Philosophy and Theory of Experiential Education: An Introduction. Online: http://www.viaexperientia.net/uploads/Via-Experientia_Introduction-to-the-Philosophy-and-Theory-of-Experiential-Education1.pdf
2. Bajtoš, J., Orosová, R. (2011). *Микровучюваня в преградуálneу прыпаве учытёлоу*. Кошыце: Фылозофыккё факулты UPJŠ, 2011. 86 s. ISBN 978-80-7097-914-3
3. Dytřtová, R., Krhulová, M. (2009). *Учытёл. Прыпавы на професу*. Прага: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2863-6
4. European Commission. (2002). *Regular report on Slovakia's progress towards accession*. Brussels, 2002. /Online/http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2002/sk_en.pdf
5. Fenwick, J.T. (2001). *Experiential Learning: A Theoretical Critique from Five Perspectives*. ERIC Clearinghouse on Adult, Career and Vocational Education, Columbus. (Information Series No. 385.)
6. Helus, Z., Bravená, N., Franclová, M. (2012). *Perspektivy учытёлствы*. Прага: Педагогыккё факулты UK, 2012. 126s. ISBN 978-80-7290-596-6
7. Hupková, M., Petlák, E. (2004). *Себарёфлекся а кёпетенёе в прёчё учытёла*. Братыслава: IRIS, 2004. s. 97 – 101, 135. ISBN 80-89018-77-7
8. Kasáčová, B. (2003). Учытёлскя професя а jej дымензёе. In: *Biodromálne премёны учытёла – учытёл в премёначёх чёсу*. Педагогыккё збоннык 3 (AFPhUP 92/174). Преšov: FF PU 2003. s. 25 – 27. ISBN 80-8068-231-3
9. Kasáčová, B. a kol. (2006). *Професыјны розвој учытёла*. Преšov: MPC, 2006. 164 s. ISBN 80-8045-431-0
10. Kosová, B., Tomengová, A. a kol. (2015). *Професыјна практыккё прыпавы будычых учытёлоу*. Банскя Быстрыца: Belianum 2015. 225 s. ISBN 978-80-557-0860-7
11. Odehnal, M. (2000). Прёч мёныт нёзор на квалыту во въздёлыванёу? In: *Учытёлскё лысты*. Роч.8, 2000, ч.3, s.2.
12. Orosová, R. (2011). *Зыжытёковя педагогыка во възхоуном посьобенёе трыеднёго учытёла*. Кошыце: Уныверзыта Павла Жозефа Шэфарыка в Кошычяч, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7097-920-4
13. Pelánek, R. (2003). *Прыручка иныструктора зыжытёковёх акцы*. Прага: Портёл, 2003. 208 s. ISBN 978-80-262-0454-1
14. Petlák, E., Komora, J. (2003). *Вжючюваня в отыжкыч а одповедяч*. Братыслава: IRIS, 2003. 165 s. ISBN 80-89018-48-3
15. Průcha, J. a kol. (2001). *Педагогыккё словнык*. Прага: Портёл, 2001. s. 154. ISBN 80-7178-579-2
16. Spilková, V. (2004). *Сочаснёе премёны въздёлыванё учытёлоу*. Брно: Paido, 2004. 271 s. ISBN 80-7315-081-6

У статты прёдставленё чёстёковё результытны дёсьлждёнь чюдод застысуванёя микровыкыладанёу процесу пыдготовкы маёбутнёх учытёлоу в умовах уныверсытету именё П. Й. Шэфарыка в Кошыце (Словацкёя республыка). Микровыкыладанёу провёдылосьу рамкыч предмету

«Емпірична педагогіка». У дослідженні була використана методика мікрвикладання аналізу мікрвикладання, яка розроблена і тривалий час використовується на кафедрі педагогіки філософського факультету університету імені П. Й. Шафарика в Кошице. Методом анкетування виявлено ставлення студентів до предмету «Емпірична педагогіка» і до методу мікрвикладання, який розвиває їх професійну компетентність.

Ключові слова: емпірична педагогіка, мікрвикладання, етапи мікрвикладання, мікрвиступ, підготовка майбутніх учителів, професійні компетентності.

The article deals with the problem of professional training of future teachers in Pavol Jozef Šafárik University in Košice (Slovak Republic). Special attention is paid to the microteaching. The authors present partial results of the research on the implementation of the microteaching in the undergraduate training future teachers under the conditions of P. J. Šafárik University in Košice. Microteaching means training, exercising teaching skills using various teaching methods in the conditions of undergraduate training. Microteaching was realized within the framework of the subject of experience pedagogy in the study branch of teaching academic subjects. The authors used the method of microteaching, which was developed and studied for a long time at the Department of Pedagogy of the Faculty of Arts of the Pavol Jozef Šafárik University in Košice. The methodology of the microteaching realized according to this structure is used for a long time in the UPJŠ conditions and it was implemented within the scope of the research also in subject experiential pedagogy. The research tool was a questionnaire of its own design, which, in relation to the theoretical basis of microteaching, contained items related to the aspects of microteaching of several authors. The questionnaire items were subjected to factor analysis, the internal consistency according to the Cronbach coefficient α was 0.62. The questionnaire contained 14 items (excluding demographic items). The pedagogical research, from which we chose the part of this study for the time-consuming training of students at the micro-speech, confirmed that the students do not underestimate their training. Microteaching creates space for the acquisition of professional competencies. Students develop their professional-subject, psychodidactic, organizational and self-reflexive competencies. Microteaching and micro-speech are an invaluable technique for acquiring professional competencies, even if they are time-consuming.

Key words: experiential pedagogy, microteaching, microteaching microlearning stages, micro-speech, training of future teachers, professional competencies.

УДК 378.4; 004.422.61

Пап Василь Васильович,
доктор економічних наук, професор,
Товканець Ганна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Лужанська Тетяна Юрївна,
кандидат географічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

РОЛЬ ТУРИЗМОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗНАТЬ

Тема дослідження обумовлена актуальністю розвитку туризмології як теорії туризму. Метою дослідження є комплексна оцінка становлення та розвитку туризмології в системі професійних компетентнісних знань. Для отримання результатів дослідження використано такі методи: історичний, аналізу та синтезу, абстрактно-логічний, прогнозно-аналітичний та інші. Це дало змогу визначити основні компетентності, важливі для практичної туристичної діяльності. Надано практичні пропозиції щодо концептуальних засад формування професійних компетентнісних знань у сфері туризму. Подальшого дослідження потребують питання компетентнісного підходу до управління в сфері туризму.

Ключові слова: туризмологія, феномен туризму, туризмознавство, туризмометрія, туризмозграфія, туристика, принципи туризмології, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Туризм є багатограним явищем суспільного життя, динамічною світовою індустрією, розгалуженою соціальною системою, важливим чинником формування способу життя і задоволення потреб людини, що потребує наукового відображення. На сьогодні науковцями осмислено різні теоретичні та прикладні аспекти туризму. Туризм стає міждисциплінарною наукою із чіткою спеціалізацією на ринку праці. Все це впливає на підвищення якості надання послуг у сфері туризму.

Туризм можна розглядати як феномен відпочинку і бізнесу. Донедавна більшість дослідників вивчала його фрагментарно, не враховуючи багатьох аспектів. Структура туризму змінюється, розвивається, залежить від відносин окремих елементів, підсистем, які впливають на нього як систему. Системний характер дослідження туризму вимагає міждисциплінарного альянсу різних наук: історії, філософії, географії, соціології, психології та інших. Кожна з них вивчає туризм по-своєму, але жодна не розглядає його комплексно, що актуалізує потребу формування цілісного погляду на туризм, в якому були б синтезовані всі аспекти його дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прогностична функція туризмології актуальна тому, що туризм дуже динамічне явище. Він чутливо реагує на зміни, які відбуваються в структурі суспільних та індивідуальних людських потреб, на всі виклики, пропозиції та загрози, притаманні цивілізації XXI ст. Фахівці галузі мають формувати не тільки тактичне вміння, а й стратегічне, перспективне, а також уміти оцінювати не тільки сучасні проблеми теорії і практики туризму, а і його близькі та віддалені перспективи.

Датський туризмознавець Н. Липер наголошував на необхідності системного підходу до визначення сутності туризму. Таке розуміння з часом набуло статусу методологічного принципу при аналізі питань розвитку туризму. Г. Бачинський є пропагандистом міждисциплінарного вчення на стику природничих, гуманітарних і технічних наук про гармонізацію відносин між природою та суспільством – соціоекологією [2, с. 37].

Переважна більшість авторів зосереджують увагу на термінологічно-понятійному апараті туризмології в контексті економіко-географічних, педагогічних, правознавчих та філософських досліджень. Проте вбачається за доцільне проаналізувати та систематизувати найбільш вагомні визначення в системі туризмологічних знань, теоретичні підходи.

Термінологічний апарат, що дає визначення таксономічним одиницям туристичних територій у вітчизняній літературі чітко не визначений й має певні розбіжності та дублювання. Немає чіткого відображення ієрархічного рангу туристичної території. Не береться до уваги порядок величини території, рівень розвитку туристичної інфраструктури, територіальний розподіл обслуговування туристичних потоків і т.д. Саме розподіл територій на ранги є основою для планування та управління туристичною діяльністю. Представлення термінології про систему туристичних територій важливо з методологічної точки зору, оскільки подальший розвиток окремо взятої території може бути оцінено лише в рамках загальної системи туристичних територій.

Вагомий науковий доробок в розгляді проблем професійної